

Valtiovarainministeriölle**Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö pankki- ja maksutilijärjestelmän uudistamishankkeen arviomuistiosta**

Näkemyksemme mukaan esitys on kannatettava ja ehdotettu malli rekisterin ja tiedonhakujärjestelmän yhdistelmästä on perusteltu. Malli vaikuttaa samankaltaiselta kuin tulorekisteri. Rekisterinpitäjäys ja siihen liittyvät vastuut ovat nousseet esille jatkuvasti, ja siihen liittyy tässäkin ehdotuksessa kysymyksiä. Esityksestä ei mm. käy ilmi, siirretäänkö rekisteriin vain pyydetty tiedot vai tallennetaanko sinne kaikki tilitiedot? Jos viranomainen on rekisterinpitäjä tiedoille, joiden oikeellisuutta se ei voi varmistaa, kuka vastaa oikeusvaikutuksista esim. asiakkaalle aiheutuneesta haitasta? Tietosuoja-asetus edellyttää, että rekisterissä on vain kyseistä käyttötarkoitusta varten tarpeelliset tiedot, sinne ei siis voi säilöä ainakaan ns. muiden käyttäjien kuten Kelan tarpeisiin ylimääräisiä tietoja.

Ottaen huomioon, että kyse on pankkisalaisuuden piiriin kuuluvista tiedoista, on tarkoituksenmukaista antaa rekisterin ylläpito viranomaiselle. Tätä puoltaa pankkien pankkisalaisuusnäkökulma. Jos pankki ei ole enää rekisterinpitäjä luovutettujen tietojen osalta, vastuukysymykset ja kansalaisten oikeusturva pystytään turvaamaan parhaiten, jos rekisterinpitäjänä on viranomainen. Olen siitä on se, että tietoja kerätään vain tarvittavilta osin ja ainoastaan siihen käyttötarkoitukseen, josta laissa on säädetty. Kaikki muistiossa mainitut viranomaiset voisivat nähdäksemme tulla kyseeseen rekisterin ylläpitäjinä. Parhaiten rekisterinpitäjän tehtävä sopinee viranomaiselle, jolla on itsellään suurin tarve kyseisille tiedoille.

Kelalla ei ole suoranaisesti lakiin perustuvaa oikeutta saada pankkisalaisuuden piiriin kuuluvaa tietoa, kuten muistiossakin todetaan. Kela kuitenkin tarvitsee näitä tietoja mm. perustoimeentulotukihakemusten ratkaisemista varten. Muistiossa on lähdetty siitä, että toimeentulotukea hakeva asiakas tietää päätöksentekoa varten vaadittavat asiakirjat ja tällöin riittäisi viranomaisen ilmoitus asiakkaalleen, milloin he ovat käyneet hakemassa asiakkaan maksutilien tietoja. Tämä ei kuitenkaan riittäne, vaan asiakkaalta tarvittaneen nimenomaisen suostumus siihen, että Kela voisi tarkistaa tiedot tiedonhakujärjestelmästä, jollei Kelalle lainsäädännöllä anneta oikeutta tarkistaa tietoja järjestelmästä ilman asiakkaan suostumusta.

Toinen vaihtoehto lienee se, että Kelan tiedonsaantioikeudesta säädetään erikseen lailla. Esityksen mukaan tietojen antamisesta rekisterin ylläpitäjälle, siis rekisteriin, säädettäisiin muualla laissa. Kelalle voitaisiin samalla säätää oikeus saada tarvitsemansa tiedot rekisteristä. Tässä yhteydessä on kuitenkin huomattava tällä hetkellä valmisteilla olevat lainsäädäntömuutokset tietojen luovuttamisen selkeyttämiseksi (viranomaisten välillä), joilla voi olla merkitystä tämänkin hankkeen osalta.

Muistiossa todetaan osiossa 6.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset (s.42), että tällä hetkellä esityksessä mainituista viranomaista Kansaneläkelaitos on ainoa, jolla ei ole suoranaisesti lainmukaista oikeutta saada luotto- tai maksulaitokselta pankkisalaisuuden piiriin kuuluvaa tietoa, mutta esimerkiksi toimeentulotuen asiakkaan täytyy itse toimittaa Kansaneläkelaitokselle nämä tiedot. Tämä ei kuitenkaan kaikilta osin pidä paikkaansa, sillä ainakin eläkkeensaajan asumistuesta annetussa laissa (EAL 43 §), kansaneläkelaisissa (KEL 86 §, koskee leskeneläkkeen täydennysmäärää) ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa (LKYLT 23 a §) sekä myös yleisestä asumistuesta annetussa laissa (YAL 42 §) on tällainen tietojen saantiin oikeuttava säännös.

Säännökset ovat pitkälti saman sisältöisiä ja tiedon saanti koskee siten sitä mikä ko. etuudessa on ratkaisemista varten välttämätön tieto (onko esimerkiksi kyse varallisuudesta, veloista ja / tai pääomatuloista). Esimerkiksi eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 43 §:ssä todetaan, että *Kansaneläkelaitoksella ja tämän lain mukaisella muutoksenhakuelimellä on myös oikeus saada pyynnöstä salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä maksutta käsiteltävänä olevan asumistuen ratkaisemista varten välttämättömät tiedot rahalaitoksilta koskien asumistuenhakijaa tai -saajaa sekä hänen avio- tai avopuolisoaan, jollei riittäviä tietoja ja selvityksiä muutoin saada ja on perusteltua syytä epäillä asumistuen hakijan tai saajan antamien tietojen riittävyyttä tai luotettavuutta eikä hän ole antanut suostumustaan tietojen saamiseen. Pyyntö tietojen saamiseksi tulee esittää kirjallisena, ja ennen pyynnön esittämistä hakijalle tai saajalle on annettava siitä tieto.*

Säännöksen nykyinen sanamuoto on kuitenkin sellainen, että se on edellyttänyt, ettei riittäviä tietoja ja selvityksiä muutoin ole saatu ja on ollut perusteltua syytä epäillä etuuden hakijan tai saajan antamien tietojen riittävyyttä ja luotettavuutta eikä hakija ole antanut suostumustaan tietojen saamiseen. Tiedot on saatu vain pyynnöstä, joka on pitänyt esittää pankeille ja muille tahoille kirjallisena ja ennen sen tekemistä etuuden hakijalle tai saajalle on annettava tieto. Tällaisena menettely on ollut sellainen, että näiden tiedustelujen käyttö on ollut erittäin vähäistä. Säännös on kirjoitettu muotoon, jonka perusteella sitä on katsottu voitavan käyttää vain poikkeuksellisesti. Lähtökohtaisesti tiedot on kysytty asiakkailta itseltään.

Kelan näkökulmasta ehdotettu ajatus tilitietojen sähköisestä saamisesta Kelaan on ehdottomasti kannatettava. Se parantaisi toimintaa asiakasnäkökulmasta eli helpottaisi huomattavasti asiakkaiden etuuksien hakemista ja nopeuttaisi päätösten tekemistä/saamista. Lisäksi tällaisella tiedon saannilla olisi vaikutusta etuuksien oikeellisuuteen, tietojen kattavuuteen ja se vähentäisi väärinkäytösten mahdollisuutta. Esimerkiksi eläkkeensaajan asumistuen asiakaskunnan huomioon ottaen tällaisella tiedon saamisella olisi monin tavoin prosessia helpottava ja tehostava vaikutus niin asiakasnäkökulmasta kuin hallinnollisesti. Tietojen saannin tulisi kuitenkin olla aiempaan säännökseen verrattuna helpompaa, jotta siitä saataisiin hyötyjä. Käytännössä tilitietojen kyse-
lyn tulisi olla mahdollista osana normaalia ratkaisutoimintaa aina, kun tietoja omaisuudesta/pääomatuloista tarvitaan. Jos rajoituksia edelleen jätettäisiin, hyötyjä ei saavutettaisi. Kuten muistiossakin tuodaan esiin, rahanpesudirektiivin minimivaatimuksen mukaisten tietojen saaminen ei juurikaan toisi hyötyjä Kelan asiakkaille tai asiakaspalvelu- ja ratkaisutoiminnalle. Kysymyksessä olisi vain "vihjetieto" esim. talletuksista, joiden määrä sitten jouduttaisiin kuitenkin selvittämään muulla tavalla. Päätösten oikeellisuuteen ja väärinkäytösten ehkäisemiseen minimitietojenkin saamisella olisi vaikutusta.

Esikuntajohtajan sijainen

Pasi Lankinen

Taloussuunnittelupäällikkö

Sami Rapiokallio

